AUTHOR:

SCHOMANN, GEORG FRIEDRICH

TITLE:

DISSERTATIO DE POESI THEOGONICA ...

PLACE:

[GRYPHISWALDIAE]

DATE:

[1850]

Master Negative #

92-80692-2

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Schömann, Georg Friedrich, 1793-1879.
...Dissertatio de poesi theogonica Graecorum.
[Gryphiswaldiae],typis F.G. Kunike,[1850].
20 p. 23½ cm.

At head of title: Index scholarum in Universitate litteraria Gryphisvaldensi...1849-50.

375960

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 12 X
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 8-14-92 INITIALS SA
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

Centimeter

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 mm

1 2 3 4 5

Inches

1.0 1.1 1.25 1.4 1.6 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

INDEX SCHOLARUM

IN

UNIVERSITATE LITTERARIA GRYPHISVALDENSI

PER

SEMESTRE HIBERNUM

ANNI MDCCCXLIX-L

A DIE XVIII MENSIS OCTOBRIS

HABENDARUM.

INEST G. F. SCHOEMANNI DISSERTATIO DE POESI THEOGONICA GRAECORUM.

TYPIS FRID. GUIL. KUNIKE REG. UNIVERS. TYPOGR.

UNIVERSITATIS LITTERARIAE GRYPHISVALDENSIS

RECTOR

AUGUSTUS FRIDERICUS BARKOW

CUM

SENATU ACADEMICO

S. D.

CIVIBUS ACADEMICIS.

De primis theogoniae Graecorum auctoribus Herodotus loco notissimo multumque vexato, II, 53, hanc proponit sententiam: ἔνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε δ᾽ ἀεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι. οὗτοι δέ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. quae verba, si quis urgeat interpretando, errorem patris historiae produnt sane mirum, quasi nihil omnino ante Hesiodum et Homerum de singulorum deorum natalibus et cognationibus, ac ne de formis quidem eorum aut cognominibus et muneribus nec traditum a poetis nec vulgo creditum sit.[1]) Hoc vero voluisse Herodotum tam incredibile est, ut assentiendum potius iis esse censeamus, qui verba illa paullo liberius interpretantur, sententiamque, quamvis minus accurate declaratam, hanc esse statuunt, ut nulla de istis rebus certa et constans apud Graecos traditio fuisse dicatur ante quam Homerus et Hesiodus ea carminibus suis persequuti essent. Id certe haud improbabile est: quamquam, si verum dicere volumus, certam et constantem de rebus ad theogoniam pertinentibus opinionem ne post illos quidem duos poetas fuisse fatendum est. Nam nulla unquam de diis rebusque divinis traditio una apud omnes Graecos adeo obtinuit, ut non de iisdem diis deorumque actionibus alia apud alios, multaque prorsus inter se pugnantia ferrentur, errantque imperitissime, si qui ita de Graecorum religionibus loquuntur, quasi aliquid dogmaticae doctrinae apud eos fuerit et tanquam sacrosancta quaedam theologia, sacerdotali studio custodita populoque inculcata, a qua dissentire nefas esset. Talibus enim vinculis Graecorum religio nunquam se constringi passa est, minimeque om-

---

1) Dixerunt de Herodotei loci interpretatione, praeter editores, etiam Heynius Comm Gott. ann. 1779 p. 132. Wyttenbach. ad Plat. Phaed. p. 129 et in Biblioth. crit. II, 2 p. 83. Wolf. prolegg. ad Hom. p. LIV. Hermann. epist. ad Creuz. de Hom. et Hes. p. 11. Creuzer. ib. p. 27. idemque Symbol. II p. 451 ed. 2 et Annal. Heidelb. ann 1828 p. 1192. O. Mueller. prolegg. mythol. p. 242 sqq. Wachsmuth. Antiquitt. Hellen. II, 2 p. 90. sqq. ed. 1., aliique quos commemorat Bodius de Orpheo p. 49.

nium poetae aut manciparunt artem suam sacerdotum auctoritati, aut ipsi apud populum auctoritate aliqua maiore pollebant, quam quae suavitate carminum artisque praestantia iis conciliaretur, quumque Musarum se instinctu canere gloriarentur, non ignorabant scilicet auditores, id quod ipsas deas apud Hesiodum profitentes videmus, posse quidem a Musis vera, posse autem etiam falsa et mendacia tradi veris haud absimilia:[2]) quid autem in poetarum cantibus verum, quid falsum habendum esset, liberum erat penes auditores iudicium. Sed procedente tempore, magnorum aliquot poetarum carminibus, quae ἔργ' ἀνδρῶν τε ϑεῶν τε cantabant, per totam Graeciam divulgatis, fieri non potuit, quin certae quaedam fabulae praeter ceteras celebratae quum magis ubique innotescerent, tum maiorem fidem atque auctoritatem in vulgus nanciscerentur, adeo ut in singulis Graecorum populis qui postea extiterunt poetae, si quae apud populares suos diversae fabulae ferrentur, has cum illis nobilioribus quantum fieri poterat coniungerent iisque adaptarent, quae autem apte coniungi non possent, relinquerent fere intactas. Sic duplex factum est genus fabularum, alterum earum, quae singulis populis propriae, apud ceteros ignotae et obscurae essent, alterum earum, quas nobilium poetarum carminibus celebratas Graeci omnes nossent et amplecterentur. Hinc Olympicus ille deorum coetus, hinc coniugia eorum, cognationes, suboles, hinc sui cuiusque mores, forma, munia, cognomenta, denique tota illa poetica mythologia, qualem servarunt fere posteriores: atque hactenus verum est, quod Herodotus de Homero et Hesiodo dixit, modo pro duobus, quos ille posuit, nobilissimis totum hoc genus poetarum cogitemus Homero Hesiodoque similium, quales non paucos his etiam antiquiores fuisse nemo hodie dubitat, potestque etiam ipsorum testimoniis probari. Ceterum quum constet nunc fere inter omnes, quae Hesiodi nomine carmina feruntur, Homericis recentiora esse, ita ne id quidem dubitari posse videtur, omne hoc genus poeseos, quod Hesiodeum dicere licet, altero isto, Homerico, serius natum atque excultum esse. Apertum est enim, sicut esse dii et providere rebus humanis multo ante crediti sunt, quam de ortu eorum atque cognationibus quaesitum est, sic etiam de heroum rebus gestis cantari ante coeptum esse, quam recensum omnium, qui memoratu digni essent, institutum stirpesque eorum et cognationes atque affinitates in uno velut conspectu compositas. Nam hunc in modum de diis atque heroibus exponi non potuit, nisi posteaquam, quae varie olim de singulis, alia alibi cantata erant, diuturno poetarum studio per omnem Graeciam magis magisque divulgari coeperant. Tum demum existere potuerunt, qui multiplicem huiusmodi fabularum discrepantiam componere et unum quasi stemma deorum, unam quasi καϑολικὴν ἱστορίαν heroicae aetatis contexere conarentur. Hoc autem est genus poeseos, quod Hesiodeum dici et ab Homerico distingui debet, theogonicum illud et heroogonicum: quod quidem quum recentius altero isto sive Homerico dico, non vereor ne quis ita accipiat, quasi his etiam, quae hodie extant Homericis carminibus omne illud genus recentius extitisse credam. Immo inchoata theogonica illa et heroogonica poesis haud dubie iam tum fuit, quum maxime alterum illud genus Homericum floreret, possuntque huius rei aliquot vestigia et indicia etiam

2) Theog. v. 27: ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα, ἴδμεν δ', εὖτ' ἐϑέλωμεν, ἀληϑέα μυϑήσασϑαι.

in his, quae in manibus sunt, carminibus Homericis passim deprehendi[3]). Sed sicut Homerum ipsum in suo poeseos genere non primum, sed multorum longeque vetustiorum successorem fuisse in confesso est, sic haud dubie etiam theogonica quaedam carmina hoc Hesiodeo antiquiora olim fuisse credendum est, quae quamvis non perdurarint ad posteritatem, aliquam tamen eorum memoriam servari potuisse nemo facile infitias ibit. Ipsis certe Graecis de summa huius theogonicae poeseos antiquitate persuasum fuit, eaque res induxit postea nonnullos, ut carmina theogonica recentioris fabricae veteribus illis ultimae antiquitatis vatibus, Lino, Thamyrae, Musaeo, Orpheo supponerent magnorumque nominum auctoritatem noviciis commentis conciliare conarentur. Operae pretium autem fuerit, quae de his ac similibus carminibus tradita sunt, in uno brevi conspectu proponere.

Primum igitur Lini, Mercurii Musaeque Uraniae filii, non quidem theogonia, sed cosmogonia ferebatur[4]), quod argumentum quam coniunctum cum theogonico fuerit apertum est, siquidem deorum eadem quae mundi principia esse credebantur, ut separatim haec tractari nullo modo possent, id quod vel Hesiodeae theogoniae exemplum demonstrat. Ceterum Lini illa cosmogonia hactenus tamen a theogonia diversa fuisse videtur, quod in principiis mundi exponendis diisque antiquioribus commemorandis continebatur, de iunioribus eorumque stirpibus et cognationibus tacebat; deinde quod ipsis illis mundi principiis minus, quam ab Hesiodo factum est, personas deorum induebat, sed propria magis ratione et ad philosophorum modum de iis loquebatur, quae res ipsa documento est, quam vetus hic Linus habendus sit: nam quae ex ista cosmogonia afferuntur, poetam produnt Ionicae et Eleaticae philosophiae placitis imbutum. Initium hoc fuit:

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει·

quem versum Diogenes Laertius Prooem. p. 3. Anaxagorae viam monstrasse credit ad statuendum, quod eum statuisse notum est: πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦς ἐλϑὼν αὐτὰ διεκόσμησε. Sed Mentem, quae confusa rerum semina separaret ordinaretque, in Lini cosmogonia nullam fuisse manifestum est: haec enim ab omnibus Anaxagorae tanquam propria adscribitur. In Lini carmine Eris rerum ortum moderabatur, ad Heracliti exemplum, cui Πόλεμος erat πατὴρ καὶ βασιλεὺς καὶ κύριος πάντων, ut est apud Plutarchum de Is. et Os. p. 370. Versus ex Lini carmine περὶ φύσεως κόσμου, non diverso haud dubie a cosmogonia, servati sunt hice:

ὡς κατ' ἔριν συνάπαντα κυβερνᾶται διὰ παντός,
ἐκ παντὸς δὲ τὰ πάντα καὶ ἐκ πάντων πᾶν ἐστι,
πάντα δ' ἕν ἐστιν, ἕκαστον ἑνὸς μέρος, εἰς ἓν ἅπαντα.
Ἐκ γὰρ ἑνός ποτ' ἐόντος ὅλου τάδε πάντ' ἐγένοντο,
ἐκ πάντων δέ ποτ' αὖϑις ἓν ἔσσεται ἐν χρόνου αἴσῃ,
αἰὲν ἓν ὂν καὶ πολλὰ καὶ οὐ κατὰ ταὐτὸν ἀϑρῆσαι·

3) Singulatim haec persequutus sum in comparatione theogoniae Hesiodeae cum Homerica, a. 1847 edita.
4) Diog. Laert. prooem. p. 3 Hübn.

πολλάκι δ' ἔσται ταῦτα, καὶ οὔποτε πεῖρας ἔπεισι
αἰεὶ πείρατ' ἔχον, ποῖον γένος ἔλλαχε, τοῦτ' ὄν·
ὧδε γὰρ ἀθάνατος θάνατος περὶ πάντα καλύπτει
θνητὸς ἐὼν, καὶ πᾶν θνήσκει φθαρτὸν, τὸ δ' ὑπάρχον
φαντασίαις ἀλληλοτρόποις καὶ σχήμασι μορφῆς
ἀλλάσσει τρόπον ὡς ἀποκρύπτεμεν ὄψιν ἁπάντων·
ἄφθορον ἔσται ἐόν τ' αἰεὶ καθὸ τῇδε τέτυκται.

Haec perquam recentis fabricae esse neminem fugere potest: afferuntur a Stobaeo Ecl. Phys. 1, 11, 5, lectaque sunt a Damascio, qui aliquoties eorum mentionem facit, de princ. c. 25 p. 64 et c. 26 p. 67; composita autem ab eclectico aliquo veterum philosophorum sectatore non diu fortasse ante Diogenis Laertii aetatem.

Ceterum ferebatur etiam aliud Lini carmen, argumenti theologici[5]) et ethici, in quo de deorum maiestate et potentia, deque hominum pietate ac probitate praecipiebatur, quod Iamblichus, qui initium eius affert[6]), a Pythagoreis quibusdam Lino suppositum esse suspicatur. Initium autem hoc fuisse dicitur:

Ἔλπεσθαι χρὴ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἄελπτον·
ῥᾴδια πάντα θεῷ πέλεται καὶ ἀνήνυτον οὐδέν.

De humanis autem officiis hi versus servati sunt:

Φράζεο δὴ, σπουδὴν ἐντυνάμενος δι' ἀκούης,
μύθων ἡμετέρων ἄτραπον περὶ παντὸς ἀληθῆ·
κῆρας ἀπωσάμενος πολυπήμονας, αἵτε βεβήλων
ὄχλον ἀϊστῶσαι ἄταις περὶ πάντα πεδῶσι
παντοίαις, μορφῶν χαλεπῶν ἀπατήματ' ἔχουσαι·
τὰς μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἴργειν φυλακαῖσι νόοιο·
οὗτος γάρ σε καθαρμὸς ἀπ' ἀτρεκέως ὁσιεύσει,
εἴ κεν ἀληθείῃ μισῇς ὀλοὸν γένος αὐτῶν,
ἠδ' ὕλην πρώτιστ', αἰσχρῶν δότειραν ἁπάντων,
ἣν ἐπιθυμία ἡνιοχεῖ μάργοισι χαλινοῖς[7]).

quorum quanta sit cum aureis Pythagoreorum carminibus similitudo, neminem fugiet.

Cosmogoniam etiam Thamyris s. Thamyras, Thrax ille Philammonis nymphaeque Argiopae filius, composuisse ferebatur versibus haud minus quinquies millenis,

---

5) Linum ἐν τῷ πρὸς Ὑμέναιον δευτέρῳ θεολογικῷ ab auctore theolog. arithmet. memorari disco a Fabricio, Bibl. Gr. 1 p. 114 Harl. Ipsa illa theologumena inspicere non possum.

6) Vit. Pythag. c. 28.

7) Extant hi versus in Stobaei Florilegio V, 22, inde repetiti quum alibi tum apud H. Stephanum, in poet. Graec. princ. II p. 483, in Brunckii poet. gnom. et Gaisfordii poet. min. tom. III p. 265 Lips. Versu 7 ἀπ' ἀτρεκέως pro eo, quod ap. Stobaeum scriptum est δικαίως, glossemate manifesto, coniecit Valckenar. diatr. p. 281. Versu 9 scriptum erat ἤδη μὲν πρώτ., unde Grotius ἦθος μὲν —, Valckenarius νηδὺν μέν fecit: ἠδ' ὕλην habet H. Stephanus, non deterius quam illorum utrumvis.

itemque theologiam, libris tribus, et Titanum cum diis certamen. Atque huius quidem Plutarchus de musica c. 3 ex Heraclide Pontico mentionem facit, sed ita ut carmen ab neutro lectum esse appareat: theologiam unus Suidas, cosmogoniam Tzetzes memorat Chiliad. VII, 96 sqq., fabulam de coecitate Thamyrae propter aemulationem Musarum imposita allegorice suo more interpretans: significari enim nihil aliud, nisi, quamvis ille superbus fuerit ceterosque omnes prae se despexerit, tamen poesin eius obscuratam prorsusque oblitteratam esse. Ceterum Platonis tamen aetate, ut Orphei et Olympi, sic Thamyrae quoque quaedam carmina, ex tralaticia scilicet nominum usurpatione, cani solita esse non sine causa Nitzschius statuit, ad Platon. Ion. p. 31.

Celebratius fuit theogonicum carmen Musaei, ex quo nonnulla Homerum et Hesiodum mutuatos esse Clemens Alexandrinus autumat Strom. VI c. 2, 5 et 26. Proponebatur autem in hoc carmine rerum omnium ortus ex una materia prima, in eandemque post varias mutationes reversio: ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς ταὐτὸν ἀναλύεσθαι, ut ait Diogenes Laert. prooem. §. 3. Qualis autem haec materia fuerit, Chaone Hesiodeo similis, hoc est, ut equidem arbitror, aeria, an ignea, ut Heraclito et Stoicis placuisse constat, an aquosa, ut Thaleti, an ἄποιος quaedam ὕλη, sine ulla specie et qualitate, dici non potest. Quod autem res omnes in eadem, unde extiterant, principia reverti atque resolvi statuit, communem hanc multorum sententiam fuisse novimus, cuius aliquod, quamvis obscurum indicium etiam in Hesiodi theogonia mihi deprehendisse videor, qua de re dixi in dissert. de extremarum mundi partium descriptione Hesiodea p. 9.

Quae praeterea ex Musaei theogonia memorantur, haec sunt. Primum Oceani cum Tellure coniugium, liberique hinc prognati, quorum unus Triptolemus. Pausan. 1, 14, 2: ἔπη δὲ ᾄδεται Μουσαίου μὲν, εἰ δὴ Μουσαίου καὶ ταῦτα, Τριπτόλεμον παῖδα Ὠκεανοῦ καὶ Γῆς εἶναι. Pugnant haec cum Homero et Hesiodo, siquidem apud hos non Tellus, sed Tethys Oceani coniux dicitur, quae, licet a posterioribus quibusdam interpretibus pro Tellure habita, apud ipsos tamen haud dubie ab hac diversa et aquosae potius naturae est[8]). Triptolemi autem neque in Hesiodi theogonia neque apud Homerum mentio fit.

In Oceani filiabus Pleionen numeratam, eiusque ex Atlante filias Pleiadas et Hyadas filiumque Hyantem commemoratos a Musaeo fuisse aliquot Hygini codices perhibent, in quibus, Poet. astron. II, 21 p. 395 Munck., haec leguntur: „Pleiades autem appellatae sunt, ut ait Musaeus, quod ex Atlante et Pleione Oceani filia sunt quindecim filiae procreatae, quarum quinque Hyades appellatas demonstrat, quod earum Hyas fuerit frater, a sororibus plurimum dilectus: qui quum venans a leone esset interfectus, quinque, de quibus supra diximus, lamentationibus assiduis permotae dicuntur interiisse: quare eas, quod plurimum de eius morte laborarent, Hyadas appellatas: reliquas autem decem sorores deliberasse de sororum morte, et earum septem sibi mortem conscisse: quare, quod plures idem senserunt, Pleiades dictas.“ In aliis tamen Hygini codicibus non Musaei sed Mna-

---

8) Cf. dissert de Titanibus p. 18 et compar. theog. Hesiod. cum Homerica p. 7. 8.

seae nomen scriptum est, cuius proinde fragmentis illam narrationem nuper Mehlerus addidit, no. 45: nec fortasse iniuria, quamquam Musaeum huius fabulae auctorem citat etiam schol. ad Germanici Aratea p. 56 Buhl., ubi tamen duodecim, non quindecim sorores sunt, materque non Pleione sed Hya dicitur; itemque p. 65. Quam facile autem fieri potuerit, ut ista nomina a librariis commutarentur, in aperto est: facilius autem pro Mnasea, minus illis noto, Musaei nomen, quam contra, substitutum esse credideris, quum praesertim omnis ista narratio Mnaseae genus mythologiae tractandae, quale ex aliis non paucis reliquiis cognoscitur, referre videatur. Quamquam in huiusmodi re equidem nihil affirmare ausim: et potuit etiam hoc fieri, ut fabulam a Musaeo traditam Mnaseas repeteret. Ceterum fabulam hanc de Pleiadibus neque Homerus neque Hesiodi Theogonia memorat, quamvis Pleiadum sidus aliquoties apud utrumque poetam nominetur: in Operibus autem Pleiades Ἀτλαγενέες vacantur 383, memorabanturque septem sororum nomina fortasse in astronomico carmine ad Hesiodum referri solito, unde non improbabiliter Marckscheffelius, Hes. fragmm. p. 352, tres versus esse coniicit a schol. Pind. Nem. II, 16 descriptos.

De Titanibus a Musaeo narratum fuisse certissimum est, ferebaturque eius etiam Titanomachia, (sic enim pro Titanographia apud. Schol. Apoll. Rh. III, 1178 legendum esse quivis cum Passovio ad Musae. p. 48 consentiet), tribus minimum libris constans, unde a scholiasta illo haec referuntur: ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Μουσαίου Τιτανογραφίας λέγεται, ὡς Κάδμος ἐκ τοῦ Δελφικοῦ ἐπορεύετο, προκαθηγουμένης αὐτῷ τῆς βοός. Qua ratione haec de Cadmo narratio Titanomachiae contexta fuerit, sciri non potest, nec lubet hariolari. Ex eodem haud dubie carmine hausta sunt, quae Lactantius memorat, Inst. div. 1, 21: „Huius capellae (Amaltheae) corio usum esse pro scuto Iovem contra Titanas dimicantem Musaeus auctor est." Contra quae de nutricatione Iovis apud Amaltheam in catasterismis Pseudo-Eratosthenicis c. 13 leguntur: Μουσαῖος γάρ φησι Δία γεννώμενον [γενόμενον] ἐγχειρισθῆναι ὑπὸ Ῥέας Θέμιδι, Θέμιδα δὲ Ἀμαλθείᾳ δοῦναι τὸ βρέφος, τὴν δέ, ἔχουσαν αἶγα, ὑποθεῖναι, τὴν δὲ ἐκθρέψαι Δία: quorum gemina refert interpres ad Germanici Aratea p. 53 Buhl., eundem Musaeum auctorem citans: haec ex Theogonia esse statuendum est, quemadmodum etiam in Hesiodi Theogonia de illa Iovis nutricatione narratur. Quamquam apud Hesiodum infans a Rhea non Themidi, sed Telluri traditur, neque Amaltheae eiusque capellae mentio fit. Ceterum quum sint qui Themidem subtiliore quadam ratione eandem atque Tellurem esse velint, hi non dubito quin utriusque poetae narrationem eodem redire autument. Atqui Hesiodo certe has deas diversas visas esse manifestum est: alteram enim alterius filiam facit: Musaeum autem aliter statuisse ista certe narratio probare nullo modo potest.

De Iovis nuptiis vel amoribus ex Musaei Theogonia duae fabulae commemorantur, altera apud schol. Apollon. III, 1039: Μουσαῖος ἱστορεῖ Δία ἐρασθέντα Ἀστερίας μιγῆναι καὶ μιγνύντα [μιγέντα] δοῦναι τῷ Περσεῖ [f. Πέρσῃ], ἐξ ἧς τεχθῆναι αὐτῷ τὴν Ἑκάτην. Iovis ex Asteria Hecaten filiam a Musaeo dictam esse idem scholiastes testatur ad III, 467: contra apud Hesiodum nihil illa ad Iovem pertinet, sed generatur a Perse, quem Musaeus ei

vitricum dedit. Non obscura autem est commenti ratio. Scilicet conciliari sic posse videbantur duae diversae de Hecates parente traditiones. — Alteram fabulam, de Iovis cum Mnemosyne concubitu Musisque hinc prognatis, idem scholiastes ex Musaeo memorat ad III, 1: Ἐν τοῖς εἰς Μουσαῖον ἀναφερομένοις δύο ἱστοροῦνται γενέσεις Μουσῶν, πρεσβυτέρων μὲν μετὰ Κρόνου γενομένων, νεωτέρων δὲ τῶν ἐκ Διὸς καὶ Μνημοσύνης. Atque haec quidem altera Musarum generatio communis Musaeo cum Hesiodo est: superiorem Alcman, Mimnermus aliique tradiderunt [9]), Musas Coelo et Tellure natas esse dicentes. Neque enim dubitari potest, quin μετὰ Κρόνου γενέσθαι nihil aliud significet, quam iisdem cum Saturno parentibus, h. e. Coelo et Tellure prognatas esse.

Denique ad Theogoniam pertinere videtur etiam quod Harpocratio memorat, Meliten a Musaeo Dii filiam dictam esse, qui filius fuerit Apollinis. Quae autem praeterea huc trahuntur a Passovio, de stellis cadentibus ex Oceano exortis, in aethere extinctis, apud schol. Apollon. III, 1378, deque arbore ἀρκεύθῳ, iunipero, Apollini sacra, apud eundem ad IV, 156, de horum sede nihil certi statui posse apparet.

Longe autem omnium maxime celebrata fuit Orphei Theogonia, cuius quum aliquot partes Hesiodeo carmini persimiles, adeoque nonnulli versus utrique communes essent, in magna ceterorum diversitate, compilasse eam Hesiodus, sed diffinxisse et corrupisse a quibusdam arguebatur [10]). Sed de Orpheo etiam post praeclarum opus Aglaophami perdifficilis est quaestio. Nam licet materiam habeamus insuperabili diligentia collectam sollerterque dispositam, tamen nec satis fragmentorum de vetusto carmine servatum est, unde totius operis descriptionem certo cognoscere possimus, et de universa ratione cosmogonica et theogonica, quidve significatum sit mira saepenumero fabularum absurditate, si quis a veteribus Orphicae doctrinae testibus et laudatoribus disci posse speret, mox cognitis et comparatis eorum testimoniis et interpretamentis rem ab iis magis obscurari quam illustrari intelliget. Nos autem omnem hanc quaestionem hoc loco tractare nec volumus nec possumus: pauca tantum, quae maxime ad rem pertinent, proponere satis habebimus.

Primum igitur non unam olim Orphicam Theogoniam fuisse constat: et Damascius [11]) quidem tres sibi notas esse ostendit non mediocriter inter se diversas: ex quo numero Theogoniarum fortasse explicandum est, quod etiam tres Orpheos vixisse nonnulli statuerunt [12]), scilicet ut suam cuique Theogoniam adscriberent. Sunt autem, quas Damascius commemorat, haece: Primum ea, quam τὴν συνήθη dicit sive τὴν ἐν ταῖς φερομέναις ῥαψῳδίαις, quo nomine libros quattuor et viginti ἱερῶν λόγων appellari solitos esse e Suida discimus.

9) Cf. schol. Pind. Nem. III, 16. Cornut. d. N. D. p. 55. Welcker. ad Alcman. fr. p. 24. Petersen. de Musar. ap. Gr. origine, in Miscell. Hafn. 1, 1 p. 91. Eandem Musarum generationem ex Mnasea memorat Arnob. III, 37.

10) Testem huius iudicii Tzetzen habemus ad Lycophr. v. 399: Ἡσίοδος ἐν τῇ Θεογονίᾳ τὴν Ὀρφέως ὑποκλέψας καὶ παραφθείρας Θεογονίαν.

11) De princip. p. 380 sq. Kopp.

12) Hermias, comm. in Plat. Phaedr., in Orphicorum editione Hermanni p. 505.

Ex his rhapsodiis ea omnia sunt, quae passim a recentioribus Platonicis laudantur, qui studiose id agere solent, ut summam placitorum suorum cum fabulosa Orphei sapientia concordiam esse probent. Exordiebatur autem haec Theogonia in exponendis rerum primordiis a Tempore, Chao, Aethere. Ex his duobus conflatam esse ingentis ovi formam: rupto ovo Phanetem prodiisse, qui et Metis et Eros dicebatur, quorum nominum primum illud visibilium specierum auctorem [13]), reliqua duo vim plenam rationis et consilii tendentemque ad generandum significant, quibus quartum praeterea additur, Erikapaeus, originis et significationis incertae. Phanes mundum condit primigenium, in quo quasi praeformatum erat quidquid postea in hoc, qui nunc est, mundo extitit. Attamen etiam isto mundo primigenio eiusque conditore Phanete dii quidam priores fuerunt [14]), supramundani illi et antemundani, omnis initii expertes et ab his mundanis, qui postea demum orti sunt, longe diversi. Huius autem, qui nunc est, mundi creator Iupiter factus est, qui devorato Phanete omnique, quae ab illo orta erat, rerum universitate, rursus omnia ex sese progignit, posteaque regnum mundi suo et Proserpinae filio Zagreo tradit. Hoc aegre ferunt ceteri dii, Iuno maxime, cuius instinctu Titanes Zagreum insidiis captum interficiunt corpusque discerptum devorant, solo corde excepto, quod ad Iovem relatum est. Is corde eo hausto atque sic Zagrei parte principali in semet recepta cum Semele concumbit, filiumque procreat Dionysum, quasi alterum Zagreum, prioris simulacrum Iovisque in mundo gubernando vicarium [15]). Haec fere brevis summa est theogoniae Orphicae eius, quae in rhapsodiis ferebatur, per Platonicos potissimum recentiores ad notitiam nostram perlatae. — Alteram Damascius memorat ab Hieronymo et Hellanico traditam. Haec Aquam,

---

13) Iamblicho auctore, de myst. Aeg. VIII, 3 *Φάνης* est *ὁ τὴν ἀφανῆ τῶν κεκρυμμένων λόγων δύναμιν εἰς φῶς ἄγων*. Procl. in Plat. Timae. p. 309 Schneid.: *ὁ Φάνης ἐπιλάμπων τὸ νοητὸν φῶς πάντας ὁρατοὺς ποιεῖ καὶ δείκνυσιν ἐξ ἀφανῶν τὰ πάντα γεννώμενα*. Ipsum primum omnium adspectabilem dicit versus Orphicus apud Etym. M. p. 787, 29: *τὸν δὴ καλέουσι Φάνητα ἀθάνατοι, ὅτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγεντο*. quocum consentiens Lactant. Inst. div. 1, 5: quia quum adhuc nihil esset, (adspectabile, puta,) primum ex infinito apparuerit; itemque Argonauticorum scriptor v. 15: *ὅν ῥα Φάνητα ὁπλότεροι κλῄζουσι βροτοί· πρῶτος γὰρ ἐφάνθη*. Graecum nomen et ex graeco interpretandum esse pro certo habeo, cum Lobeckio Aglaoph. p. 478, quamquam aliis aegyptiacam originationem placuisse video, non solum Ath. Kirchero, Oed. Aeg. p. 489 et Cudwortho, system. intell. p. 615. sed etiam, cuius auctoritas magis aliquem commovere possit, Zoegae, Opusc. p. 259. 260. Ex Aegypto, alia tamen quam Zoega ratione, nuper etiam Röthius nomen repetiit, in libro visionum perquam sane doctarum, sed plerumque, ut mihi quidem videtur, falsarum pleno, quem de occidentalis philosophiae historia composuit, p. 65 annot. 111.

14) Damasc. p. 345: *τί δέ; ὁ θεῖος Ὀρφεὺς οὐ πολλοὺς θεοὺς ὑφίστησιν ἀπὸ τοῦ Χρόνου μέχρι τοῦ πρωτογόνου Φάνητος;* Haec sunt *τὰ πρώτιστα καὶ κρύφια τῶν θεῶν γένη*, ut ait Syrianus apud Lobeck. p. 578, *ἐφ' οἷς ὁ πρῶτος ἀναφανεὶς τῶν ὅλων πατὴρ καὶ βασιλεύς, ὃν διὰ τοῦτο Φάνητα προσεῖπον*: dii supramundani mereque intelligibiles, *νοητοί*, quorum ordinem ipse Phanes claudere, alterumque *τῶν νοερῶν* incipere dicitur ab Hermia, cuius verba citavit Zoega, Opusc. p. 226, ubi prudenter de Orphei doctrina disputat.

15) Sigularum rerum testimonia citare supervacaneum fuit, quum facile omnia a Lobeckio peti possint p. 517—593.

sive Oceanum [16]), principium statuebat, terramque ex aqua concretam. Hinc primus extitit qui Chronus et Hercules dicitur, draconis forma, alatus, cum capitibus tauri et leonis mediaque horum facie divina: eique congenita Ἀνάγκη sive Ἀδράστεια, h. e. naturae necessitas, masculofoemina, quacum copulatus ille Aethera, Chaos, Erebos procreat, inque his ovum ponit immensae magnitudinis, quo dirupto ex superiore parte coelum ex inferiore terra fit [17]). Phanetem ex ovo prodeuntem haec Hellanici sive Hieronymi traditio non memorat: sed e Coelo et Terra nascuntur primum tres Parcae, Clotho, Lachesis, Atropos, deinde tres Centimani, Cottus, Gyges, Briareus, totidemque Cyclopes, Brontes, Steropes, Arges, quae Centimanorum et Cyclopum nomina et generatio eadem sunt apud Hesiodum. Nec reliqua magnopere diversa fuisse videntur usque ad Zagreum ac Dionysum, quam partem ab hac theogonia afuisse non est veri simile. — De tertia Theogonia, ab Eudemo Peripatetico commemorata, nihil amplius Damascius retulit, nisi pro rerum omnium principio Noctem positam fuisse [18]). Hoc ab aliis traditum non memini, nisi quis forte huc trahat Ioannis Lydi verba, de mensibus p. 19: *τρεῖς πρῶται κατ' Ὀρφέα ἐξεβλάστησαν ἀρχαί, Νὺξ καὶ Γῆ καὶ Οὐρανός*: quamquam huius scriptoris auctoritatem levem esse constat. — Sed quartam quandam Orphicae theogoniae formam, a tribus illis diversam, Apollonius indicat, Argonaut. I v. 496, ubi Orpheus ipse canens inducitur:

ἤειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα,
τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ,
νείκεος ἐξ ὀλόοιο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα,
ἠδ' ὡς ἔμπεδον αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ ἔχουσιν
ἄστρα σεληναίη τε καὶ ἠελίοιο κέλευθα,
οὔρεα δ' ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελάδοντες
αὐτῇσιν Νύμφῃσι καὶ ἑρπετὰ πάντα γένοντο·
ἤειδεν δ' ὡς πρῶτον Ὀφίων τ' Εὐρυνόμη τε
Ὠκεανὶς νιφόεντος ἔχον κράτος Οὐλύμποιο,
ὡς δὲ βίῃ καὶ χερσὶν ὁ μὲν Κρόνῳ εἴκαθε τιμῆς,

---

16) Aquam Damascius dicit p. 381 et, qui plane cum hoc consentit, Athenagoras, legat. p. 144 Rechenb.; sed pro aqua in Theogonia ipsa etiam Oceanum dictum esse ex eodem Athenagorae loco colligas, quum versum hunc, qui apud Homerum extat, Il. XIV, 246: *Ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται*, Orphei esse testetur, sicut etiam Hesiodeos aliquot versus ad Orpheum referri infra videbimus. Scilicet Homerus et Hesiodus non pauca ab Orpheo mutuati esse videbantur.

17) Haec de ovo dirupto, et quae sequuntur de coelo terraque horumque subole, Damascius praetermisit, in solis primis principiis occupatus: referuntur autem ab Athenagora.

18) Non inepte id a Iablonskio, Panth. Aeg. 1 p. 16, comparatur cum Phoenicum cosmogonia ab Eusebio Praep. euang. 1 c. 10 relata, quae ex Colpia s. spiritu et Baau s. Nocte rerum omnium originem repetebat. Talem comparationem etiam Eudemus instituisse videtur, ex cuius libro haud dubie ea omnia ducta sunt, quae Damascius de ceteris tam Graecorum quam barbarorum opinionibus cosmogonicis refert p. 383—385. Proposuisse autem illa Eudemum in Astrologumenis suspicatur Wyttenbach. Bibl. crit. II, 2 p. 39.

η δὲ Ῥέῃ, ἔπεσον δ' ἐνὶ κύμασιν Ὠκεανοῖο·
οἱ δὲ τέως μακάρεσσι θεοῖς Τιτῆσιν ἄνασσον,
ὄφρα Ζεὺς ἔτι κοῦρος, ἔτι φρεσὶ νήπια εἰδὼς,
Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος, οἱ δέ μιν οὔπω
γηγενέες Κύκλωπες ἐκαρτύναντο κεραυνῷ,
βροντῇ τε στεροπῇ τε· τὰ γὰρ Διί κῦδος ὀπάζει.

Hic igitur principio rudem indigestamque molem fuisse dicit, quae nec terra nec aqua neque aer neque ignis esset, sed horum omnium elementa in se haberet, donec ea *νεῖκος* discriminavit, quemadmodum *ἔρις* in Lini cosmogonia, de qua paullo ante dictum est, ipsumque illud *νεῖκος* apud Empedoclem. Prodiisse autem mundus, quantum quidem ex Apollonii versibus coniici potest, hoc ordine videtur, ut primum coelum emergeret cum ignibus coelestibus, subsideret porro ex humore terra, surgerent montes, colligerentur aquae, rivique et mare complerentur. Primi autem recentis mundi moderatores Ophion et Eurynome fiunt, uterque, ut arbitror, originem e mari habentes, quamquam Eurynome tantum diserte Oceani filia dicitur; significabatur autem horum imperio, aquas latissime olim dominatas esse maximamque terrarum partem opplevisse. Hos Saturnus et Rhea imperio pellunt et in mare, unde orti erant, recedere cogunt: ipsi deinde cum Titanibus mundo praesunt, donec Iupiter imperio potitus est, quemadmodum etiam in vulgari et Hesiodea theogonia fieri videmus. Sed superiora illa, de discriminatis per contentionem rerum elementis deque Ophionis et Eurynomes imperio a nullo alio ad Orpheum referri memini, quamvis ipsa haec nomina, ut deorum antiquissimorum, ante Saturnum et Rheam imperantium, etiam alibi nonnunquam commemorentur[19]).

Ceterorum, qui de Orphei theogonia dixerunt, testimonia singulatim persequi longum est neque necessarium. Sunt autem, quae traduntur, omnia eiusmodi, quae aut ex illa, quam Damascius vulgarem dixit, aut ex altera Hieronymica hausta videri possint, modo reputemus, veteres scriptores in referendis aliorum dictis non summa omnes diligentia agere, multaque ex memoria potius, saepe infida, quam ex ipsis libris promere, nec raro etiam consulto adulterare[20]). Illae autem duae, quamvis et in principio et in aliis

19) Nonn. Dion. XII, 32. XLI, 352. Schol. Ven. ad Il. VIII, 479. Schol. ad Aesch. Prom. 955. ad Aristoph. Nub. 248. Tzetz. ad Lycophr. 1191. Mythogr. Rom. 1, 204. Limburg-Brouwer Hist. de la civilis. mor. et relig. des Gr. II p. 164. V p. 134. cf. dissert. nostr. de Oceanid. et Ner. catal. Hes. p. 14. — De Ophioneo, quem Pherecydes induxit, a Saturno debellato, cf. Sturz. Pherecyd. p. 51 sqq. Preller. in Museo Rhen. ann. 1846. IV p. 377 sqq. et Schneidewin. Philolog. III, 2 p. 252.

20) Christianos imprimis scriptores Graecorum fabulas, impias scilicet aut aniles, non admodum religiose referre solitos esse, neminem fugit: ita in Orphicis Clemens Rom. Recogn. X p. 592 ed. Cotel. (patr. apost. tom. 1.) non accuratior fuisse censendus est, quam in Hesiodeis, quae ibid. p. 595 referuntur; Timotheum autem, quo auctore Io. Malalas Chron. IV p. 74—76 ed. Bonn. et Cedrenus p. 101 de Orpheo referunt, Orphicas fabulas in quandam Christianorum dogmatum similitudinem diffinxisse manifestum est, notatumque ab Eschenbachio in Epigene p. 90 et Moshemio ad Cudworth. system. intell. p. 347 not. 36. Ex Timotheo etiam Suidam sua hausisse crediderim. Quae Athenagoras refert, ho-

quibusdam partibus non mediocriter discrepantes, plurima tamen aut similia aut prorsus etiam communia habuisse videntur, adeo ut non tam duo carmina diversa, quam diversae unius carminis recensiones dici potuerint. Nam intererat inter utramque, praeter principiorum diversitatem, hoc unum maxime, quod Phanetem, mundi primigenii creatorem posteaque ab Iove absorptum haec Hieronymica, Chronum contra sive Herculem, Ἀνάγκης consortem, aetheris, chaus, erebi ovique mundani genitorem illa altera ignorabat. Quodsi de utriusque formae antiquitate quaeritur, testes certe illius vulgaris aliquanto recentiores esse reperimus. Nam Phanetis ne nomen quidem a quoquam veterum scriptorum commemoratum est ante Diodorum, qui lib. I c. 11 Solem, quem Aegyptii Osiridis nomine adorent, ab Orpheo Phanetem et Dionysum dictum esse testatur, hoc versu allato:

Τούνεκά μιν καλέουσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον.

Sed diversum hunc esse ab illo mundi creatore manifestum est. Solem illo nomine appellatum esse etiam hi versus demonstrant, a Theone Smyrnaeo citati in libro de Platonis Mathem. c. 47: *ἔνιοί φασιν ὀκτὼ τοὺς πάντων κρατοῦντας εἶναι θεούς, ὡς καὶ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἐστὶν εὑρεῖν·*

Ναὶ μὴν ἀθανάτων γεννήτορας αἰὲν ἐόντας,
πῦρ καὶ ὕδωρ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἠδὲ σελήνην,
ἠέλιόν τε Φάνητα μέγαν καὶ νύκτα μέλαιναν.

Nam pro solis cognomento Φάνητα ut accipiamus, grammatica ratio poscit[21]), licet ipse Theo aliter accepisse videatur, quum octo numina memorari dicat: nisi forte unum versiculum cum octavi commemoratione excidisse dicamus. Eadem autem de octo numinibus doctrina, licet nonnihil immutata, est etiam in his versibus apud Eusebium Praep. euang. III, 9:

πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθὴρ νύξ τε καὶ ἦμαρ
καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ καὶ Ἔρως πολυτέρπης,

videturque, qui in superioribus illis ἠέλιος, in his ἦμαρ, qui Φάνης, in his Μῆτις esse: sed ne sic quidem inter se consentiunt: deest enim in his οὐρανός, in illis autem Ἔρως, quem quidem iuxta Metin, tanquam alium, nominari mireris, quum in theogonia eundem et Metin et Amorem et Phanetem dictum esse constet. Utut est, hoc quidem apertum est neutrum locum ex theogonia esse, sed ex aliis quibusdam Orphicorum carminibus, qualia multa olim fuisse, doctrina haudquaquam una et consentiente, nemo ignorat. De theogonico autem illo Phanete non antiquiores testes sunt quam aut christiani scriptores,

rum pars ad Hieronymicam, pars autem, de Phanete p. 162 Rechenb., ad vulgarem theogoniam pertinet. Eandem sequitur Argonauticorum poeta v. 12 sqq. ubi pro *Κρόνον* v. 13 *Χρόνον* rescribendum, v. 15 autem restituenda est omnium codicum lectio *πατέρα*, ab Hermanno temere in *νῖα* mutata. Cf. Lobeck. p. 482 et 493.

21) Non obstare significationem, si a *φαίνω* vocabulum deducatur, in aperto est: neque mirum, idem cognomen et Soli et illi rerum adspectabilium primo creatori imponi. Etiam *Φαέθων* Phanes pariter cum sole dictus est. Lactant. Inst. div. 1, 5.

Athenagoras et Clemens uterque h. e. Alexandrinus et personatus alter Romanus, aut Platonici recentiores, Hermias, Proclus, Damascius aliique, qui soli de eius cataposi disertum testimonium dicunt: ut non immerito hanc totam partem theogoniae antiquioribus ignotam et recentius demum a Platonicis insertam suspiceris[22]), scilicet ut suae de mundo intelligibili ante materialem doctrinae vetustissimus poeta quasi praelusisse videretur. Et sunt profecto in iis, quae de Phanete dicuntur, nonnulla, quorum probabilis interpretatio vix inveniri possit, nisi doctrina illa adhibita. Fabularum autem involucra, quibus haec vestiverunt, mutuati ex parte saltem esse videntur e barbarorum, Aegyptiorum praecipue, mythologia, quo factum, ut Phaneti suo etiam nomen imponerent, incertae quidem, sed barbarae tamen haud dubie originis, Erikapaeum.[23]) — Reliqua, h. e. partem Theogoniae longe maximam non equidem intercedo, quominus ad Onomacriti aetatem referamus, qua, ut Lobeckii verbis utar[24]), et veterum poetarum scripta studiose conquisita et mysticarum religionum lenocinia cupide appetita sunt, quo facilius et componi tale carmen ab aliquo impostore, et arripi a credulis potuit. Pertinebat autem haec theogonia praecipue ad celebrandam Zagrei Dionysique maiestatem, cuius religioni Orphicos maxime deditos fuisse constat, eamque magnam cum Osiriacis Aegyptiorum sacris similitudinem habuisse Herodotus auctor est[25]); neque quemquam fugit, illa de discerpto Zagreo fabula quam gemina sit eius, quam de Osiride suo item discerpto Aegyptii ferebant. — Haec igitur, sicut cetera pleraque, duabus illis theogoniae formis, illi, quam vulgarem Damascius dicit, alterique, cuius Hieronymum testem citat, communia fuisse non dubito: videtur autem hanc Hieronymicam recentior illa plane obscurasse, solaque haud dubie lecta est a Damascio, qui de altera ex Hieronymi tantum aliquo libro retulit. Hunc autem Rhodium illum esse credo, Peripateticum, Aristoxeni auditorem, scriptorem *πολυγραφώτατον*, quem non modo de poetis deque fabulosa historia, sed etiam de philosophis eorumque placitis libros scripsisse accepimus[26]) in quorum uno brevis quaedam Orphicae theogoniae expositio locum commode habere potuit. Videtur autem Hieronymus ipse in referendis Orphei placitis Hellanicum auctorem laudasse, id quod e Damascii verbis coniicias: *ἡ δὲ κατὰ τὸν Ἱερώνυμον φερομένη καὶ Ἑλλάνικον, εἴπερ μὴ καὶ ὁ αὐτός ἐστι*, quae suspicionem quandam Damascii produnt, quasi Hellanicus ille reapse non alius sit, quam ipse Hieronymus, Hellanici auctoritatem simulans[27]).

---

22) Suspicatur hoc etiam Zoega, Opusc. p. 215 sqq., qui unus ante Lobeckium cum sano ac sobrio iudicio haec Orphica tractasse dicendus est.

23) Vid. Lobeck. p. 479 not. m. et Creuzer. Symbol. III p. 296 ed. 2., quibus addi potest Röthius, Hist. philos. occid. nott. p. 67.

24) Aglaoph. p. 611. Cf. Zoega p. 243.

25) Lib. II cap. 49 coll. 42.

26) Vid. quae de Hieronymo diligentissime disseruit Io. Luzac. Lectt. Attic. p. 198 sqq. — Minus probabilis est Sturzii sententia, ad Hellan. fragm. p. 106, Aegyptium quendam Hieronymum intelligendum esse, quem Iosephus Ant. Iud. I, 4 Phoenicica scripsisse memorat.

27) Hoc si vere conieci, Hellanicum veterem illum Lesbium intelligendum esse dicemus, non iuniorem

Ceterum quamvis diversa ab Hesiodi theogonia haec Orphica fuerit, nihilo minus tamen plurimas deorum fabulas aut eodem prorsus aut simili atque Hesiodus modo narrabat, adeoque nonnunquam ipsos etiam versus Hesiodeos usurpabat: velut de tribus, quos ex Orpheo Proclus citat ad Plat. Timae. p. 235 Schneid.

> *οἳ Ζηνὶ βροντήν τ' ἔπορον τεῦξάν τε κεραυνόν,*
> *πρῶτοι τεκτονόχειρες, οἳ Ἥφαιστον καὶ Ἀθήνην*
> *δαίδαλα πάντ' ἐδίδαξαν ὅσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἐέργει,*

primus apud Hesiodum legitur, v. 141, totidem verbis, nisi quod pro *ἔπορον* *ἔδοσαν* scriptum est[28]). Item qui ex Orpheo apud eundem Proclum ad Timae. p. 123 citantur,

> *Ἄτλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης*
> *πείρασιν ἐν γαίης,*

plane iidem apud Hesiodum sunt v. 517. 18. — Communia porro utrique sunt Centimanorum et Cyclopum nomina ortusque ex Coelo et Terra: proprium autem Orpheo, quod iisdem parentibus Parcae procreantur[29]) quae apud Hesiodum aut Noctis aut Iovis ex Themide filiae sunt. Differt etiam ipsius Terrae Coelique procreatio: nam quum apud Hesiodum e Chao aut post Chaos Terra prodeat, ac dein ex semet ipsa Coelum pariat, Orphicae theogoniae altera forma Phanetem ovo exclusum Coeli Terraeque ex Nocte genitorem fecit[30]), altera autem ovum ab Hercule procreatum, eoque rupto ex superiore parte Coelum ex inferiore Terram factam esse dixit[31]). Rursus conspirat quidem Orphica theogonia cum Hesiodo in eo, quod Titanes inducit, Coeli Terraeque progeniem: sed discrepat primum de numero: nam quum apud Hesiodum sex mares sint totidemque feminae, apud Orpheum utriusque sexus duo adduntur, Phorcys et Dione[32]), quorum ille apud Hesiodum Ponti et Terrae filius est, haec Oceani filia ex Tethye. Deinde apud Hesiodum non liquet, utrum Cyclopes tantum et Centimani, an Titanes quoque a Coelo Terrae visceribus reconditi esse dicantur[33]): apud Orpheum contra manifestum est, solos illos priores in Tartarum a patre deiectos esse, quorum ulciscendorum causa mox Terra, clam Coelo, quamvis conceptos ex eo, Titanes edit[34]). Hi quum provocentur a matre ad facinus contra

---

grammaticum, de quo vid. Wolf. prolegg. p. CXCIII. Tertium quendam Sturzius ponit, Hellan. p. 253. Saudonis philosophi, Hellanici f., libros de Orpheo memorat Suidas s. v. *Σάνδων*: sed Hellanicus ille quis fuerit, non indicavit.

28) Goettlingius hunc versum subditicium videri ait, sed rationem iudicii sui nullam affert. Quodsi offendit eum narrationis tenor anticipatione rei multo posterius gestae interruptus, talis anticipatio in Theogonia non in frequens est. Cf. v. 278. 289. 314. 390. 412.

29) Testis est Athenagoras p. 146 Rech. cf. Lobeck. Agl. p. 504.

30) Lobeck. p. 503 §. 10.

31) Athenag. p. 146.

32) Vid. Procl. in Plat. Timae. p. 323 et 716. 717 (Lobeck. p. 505), ubi ipsi versus theogoniae adscripti sunt.

33) Cf. Dissert. de Titanibus Hes. p. 6—8.

34) Athenag. p. 146. 148. Clam Coelo hunc partum fuisse ait Proclus p. 716.

Coelum patrandum, apud Hesiodum, stupentibus ceteris, Saturnus statim rem suscipit, perficitque fratribus haud dubie consentientibus: apud Orpheum unus Oceanus impietatem abhorret, princeps autem rei gerendae etiam apud hunc Saturnus est[35]). Maledicta deinde Coeli contra filios futuraeque poenae denuntiatio eadem fere sunt apud utrumque: etiam Gigantes e castrati Coeli sanguine natos Orpheus pariter cum Hesiodo cecinisse videtur[36]): de nymphis Meliis, quarum eadem apud hunc origo est, ex Orphicis nihil memoratum invenio: denique Furiis non hanc, ut apud Hesiodum, originem, sed matrem Proserpinam patrem Plutonem ab Orpheo datos esse accepimus[37]). — Iam ut apud Hesiodum, sic apud Orpheum connubia Titanum et suboles referebantur, initio facto ab Oceano et Tethye[38]), quorum etiam apud Hesiodum primae sunt nuptiae, enumerata tamen ante eos Ponti et Terrae subole, cuius item apud Orpheum mentionem factam esse legimus, quamquam liberos iis non eodem omnes quos Hesiodus tribuit. — De ceterorum Titanum nuptiis quid Orpheus cecinerit, non constat, praeterquam de Saturno et Rhea; de his autem dubitari vix potest, quin summa certe rerum eadem fere apud utrumque poetam fuerit, quamquam plenius pleraque apud Opheum exposita, velut de Iovis nutricatione per nymphas, deque apposita Curetum et Corybantum custodia[39]), quae Hesiodus ignorat, additaque etiam nonnulla ab huius narratione diversa, velut quod castratus, quemadmodum a Saturno Coelus, sic a Iove Saturnus esse dicebatur. — Memoratur porro apud Hesiodum Iovis cum Titanibus eorumque filiis contentio, cuius ab Orpheo non videtur mentio facta esse: nam versus de Atlante quem communem Orphicae Theogoniae cum Hesiodea fuisse supra vidimus, ad poenam pertinet Titanibus propter interemptum Zagreum impositam[40]). Devictis autem Titanibus acceptoque mundi imperio Iupiter apud Hesiodum Metin uxorem ducit, sed eam gravidam factam, ne filium pariat ipso fortiorem futurum, imbibit totamque in semet recipit, ac deinde Minervam, quam illa conceperat, ipse ex suo capite in lucem edit. Hanc vero fabulam Orphica theogonia illa, quam Platonici celebrant, mutavit cum altera de cataposi Phanetis, cui quidem et cognomentum Metidis et muliebris sexus cum masculo coniunctus tribuitur. Iupiter igitur novam mundi creationem moliens, adhibitis in consilium Nocte et Saturno, Phanete potitur, ipsumque omnemque qui ab eo creatus fuerat mundum primigenium ingenti haustu absumit et in suo corpore condit, unde mox omnia rursus in lucem edit, atque sic huius, qui nunc est, mundi creator vereque pater fit *ἀνδρῶν τε ϑεῶν τε*, quo nomine, si vulgares poetarum fabulas audiamus, improprie tantum appellari potuit[41]).

35) Procl. l. l. p. 717. 718.
36) Etymol. M. p. 231, 22. Lobeck. p. 508.
37) Procl. ad Plat. Crat. p. 100. Lobeck. p. 547.
38) Procl. l. l. p. 402. B. Lobeck. p. 508. Oceani nomen in Hieronymica theogonia duobus modis dictum esse apparet, primum ut aquam significaret illam primitivam, unde rerum omnium origo repetebatur, deinde Terrae Coelique filium, Titanem, flumine Terram cingentem.
39) Vid. locc. ap. Lobeck. p. 514 sqq.
40) Procl. in Timae. p. 123. Lobeck. p. 564.
41) Veram huius impropriae appellationis sententiam bene indicavit Aristoteles Polit. 1, 12. Cf Lactant. I. D. IV, 3. Spanhem. ad. Callim. h. in Iov. v. 94.

Itaque traditam vulgo regnorum successionem, quum post Saturnum Iupiter imperium nactus et cum Metide h. e. cum Sapientia coniunctus novi rerum status auctor fuisse dicitur, hanc Orphici illi sic correxerunt, ut simul binae mundi creationes, primigenii illius, quem intelligibilem esse volebant, et huius adspectabilis, simul etiam pantheisticus rerum omnium in Iove complexus ab Orpheo significari viderentur.

De ceteris Iovis coniugiis, quae ab Hesiodo percensentur, in Orphica Theogonia haec memorata esse invenimus. Primum cum Cerere, ex qua Proserpinam gignit, quemadmodum etiam Hesiodus narrat. Differt tamen hoc, quod Cererem Orphici eandem cum Rhea esse autumant, h. e. quae Rhea fuerit, eandem, post Iovis partum, Cererem factam esse[42]). Porro Themidem quoque Iovis coniugem dictam esse, eiusque Horas filias, ex quodam Procli testimonio, quamvis non satis diserto, coniici potest[43]). Disertius testimonium est de Latona, cuius filius Apollo, filia autem Hecate esse dicitur, non diversa illa a Diana et Proserpina[44]). Quod quum Proserpinae etiam Ceres mater dicta sit, quam eandem cum Rhea habitam esse vidimus, consequitur, Rheam, Cererem, Latonam trinas esse quasi personas numinis unius. Similiter de Proserpina, Hecate, Diana statuendum est: nam has quoque, quamvis distinguantur, tamen etiam pro una habitas esse constat. Patet autem haec ratio etiam longius. Nempe Orphici divinam naturam haudquaquam paribus atque humanam legibus adstrictam finibusque circumscriptam esse volebant, sed esse unius naturae formas multiplices, pluresque unius numinis personas, quarum quum sua quaeque munia suasque actiones haberet, esset tamen omnium in multitudine etiam unitas: cuiusmodi mysteria non ab Orphicis solum tradi quis nescit? — Coniux autem Iovi etiam Dione data est, una ex Titanidibus, unde Venerem suscepit, quemadmodum est apud Homerum. Sed etiam cum Hesiodo Orphici consenserunt, Venerem iam antea natam fuisse statuentes ex Coeli castrati semine in mare effuso: atque ad aliquam huius generationis similitudinem etiam alteram illam, cuius Dione socia fuit, composuerunt: hanc enim amplexurus Iupiter semen in mare effundit[45]). Minervam autem ille itidem ut apud Hesiodum ex capite suo edidit[46]): de matre, Metide, ante partum absorpta nihil ex Orphicis memoratur: nihil tamen obstare arbitror, quominus hanc quoque fabulam receptam esse credamus etiam in illa Theogoniae forma, quae Phanetis, qui et ipse Metis erat, catapos in proposuerat: potuit enim vel sic etiam iunior quaedam Metis induci, et a Iove facilius etiam quam alter ille absorberi[47]). — Ex Iovis filiabus, praeter Minervam, una maxime

42) Procl. in Crat. p. 85 et 96. Lobeck. p. 537.
43) Procl. in Timae. p. 285. Lobeck. p. 539.
44) Procl. in Timae. p. 479. — Id. in Crat. p. 112. Lobeck. p. 543 sqq.
45) Procl. in Crat. p. 116. Lobeck. p. 542.
46) Procl. in Timae. p. 118. Lobeck. p. 440.
47) Ex Procli verbis p. 120 colligi potest, ut aliorum, ita Metidis numen in plures personas dispertitum fuisse: unam, illam primigeniam, alteram ex Iove recreatam; utramque ut nomine ita natura unam eandemque habitam. Sic enim ille: *Καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ καὶ Ἔρως πολυτερπής. καὶ ὥςμὲν Μῆτις τίκτει τὴν Ἀϑηνᾶν, ὡς δὲ Ἔρως ἀπογεννᾷ τὴν ἐρωτικὴν σειράν.*

insignis est Proserpina, quam eandem et Hecaten et Dianam dictam esse memoravimus. Haec ex Apolline novem Musas parit[48]), quarum apud Hesiodum longe diversa origo est: eadem a Plutone rapitur ex eoque, ut videtur, Furiarum mater fit[49]), quorum illud etiam Hesiodus narrat, alterum Orphicis proprium est: eadem denique a Iove compressa Zagreum edit, qui quum a Titanibus interfectus esset, Iupiter, corde filii devorato, mox Dionysum, tanquam alterum Zagreum, procreat[50]), in cuius maiestate praedicanda Theogonia desisse videtur.

Tantum de Orpheo: restant duo, quorum carmina cosmogonica aut theogonica fuisse dicuntur, alter, ultimae et ipse antiquitatis, Palaephatus Atheniensis, de quo Suidas haec memorat: Παλαίφατος Ἀθήνησιν ἐποποιός, υἱὸς Ἀκταίου καὶ Βοιοῦς, οἱ δὲ Ἰοκλέους (f. Διοκλέους) καὶ Μετανείρας, οἱ δὲ Ἑρμοῦ· γέγονε δὲ κατά τινας μετὰ Φημονόην, κατὰ δ' ἄλλους καὶ πρὸ αὐτῆς· ἔγραψε κοσμοποιίαν εἰς ἔπη ε, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος γονὰς, ἔπη γ, Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος φωνὰς καὶ λόγους, ἔπη ε, Ἀθηνᾶς ἔριν καὶ Ποσειδῶνος, ἔπη δ, Λητοῦς πλόκαμον: alter aliquanto recentior, nec tamen multo minus fabulosus, Epimenides Cretensis, cuius Theogoniam fuisse legimus versuum haud minus quinque millium. Is principia statuisse dicitur Aerem et Noctem, ex quibus Tartarum ortum: his tribus inter se mixtis ovum extitisse, ex eoque aliam deinceps rerum generationem exortam. Haec quidem Damascius refert p. 383: Ioannes autem Lydus, de mensib. IV, 13, Aeonem ab Epimenide inductum esse ait et Naturam; illum marem, hanc feminam; hosque Dioscuros appellatos esse: quod quam rationem habuerit quove modo haec principia cum illis superioribus coniuncta fuerint, perspici iam non potest. — Commemorabatur porro Oceanus eiusque filia Styx, Piranti nescio cui copulata, ex eoque mater facta Echidnae, quae apud Hesiodum Phorci et Cetus filia est, dum Styx, Oceani etiam hic filia, ex Pallante Βίαν, Κράτος, Ζῆλον, Νίκην h. e. Vim, Robur, Contentionem, Victoriam peperisse dicitur. — De Saturno eiusque ex Euonyme filiabus, Venere, Parcis et Furiis ipsos versus Epimenideos servatos habemus[51]):

Γήματο δ' Εὐονύμην[52]) θαλερὴν Κρόνος ἀγκυλομήτης,
ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσέη Ἀφροδίτη,
Μοῖραί τ' ἀθάνατοι καὶ Ἐρίνυες αἰολόδωροι.

Porro Nemeum leonem, cui Hesiodus Echidnam Orthumque canem parentes dat, Epimenides luna ortum ex eaque delapsum esse cecinit his versibus[53]), quibus nescio quis loquens inducitur:

48) Procl. in Crat. p. 102. Lobeck. p. 544.
49) Lobeck. p. 546. 7.
50) Lobeck. p. 547—568.
51) Apud. schol. ad. Soph. Oed. Col. v. 42 et Tzetz. ad Lycophr. v. 406.
52) Hoc nomen vix dubitari potest, quin corruptum sit: probabiliusne *Εὐρυνόμην* an *Εὐνομίην* esse dicam, non liquet. Cf. ad Aesch. Eumen. p. 60.
53) Apud Aelian. hist. anim. XII, 7. De leone e luna delapso plurimorum testimonia collegerunt Gesner. ad Claudian. p. 719 et 395, Meinecke Exerc. ad Athen. 1 p. 8 et Analect. Alex. p. 85. Vetustior fa-

καὶ γὰρ ἐγὼ γένος εἰμὶ Σελήνης ἠϋκόμοιο,
ἣ δεινὸν φρίξασ' ἀπεσείσατο θῆρα λέοντα
ἐν Νεμέᾳ, ἀγαγοῦσ' αὐτὸν διὰ πότνιαν Ἥραν.

Denique afferuntur ex Epimenide testimonia de Rhodo nympha, Oceani filia[45]), de Pane et Arcade, Iovis et Callistus filiis[55]), de Endymione deorum convictore Iunonisque amatore, somnum perpetuum sibi exoptante[56]), de Aeete Corinthi ex Ephyra nato[57]), de quinque Phrixi filiis, Presbone, Argo, Phrontide, Melane, Cytisoro[58]), de interfectis ab Oenomao procis Hippodamiae[59]), de Laii uxore Euryclea, Oedipi matre: quae tamen omnia non ad huius Cretensis Theogoniam, sed ad eius cognomines, aut genealogum aut alterum, qui de Rhodo dorice scripsit, pertinere videntur[61]).

Haec sunt fere, quae de carminibus theogonicis memoriae prodita habemus: nam cyclicam Theogoniam, quam nonnulli fuisse crediderunt, reapse nullam fuisse plerique nunc consentiunt, et Cinaethonis genealogicum quidem carmen, non autem, ut Heerenius voluit, Theogonia fuisse videtur. Ferebantur autem Theogoniae etiam pedestri sermone scriptae, Abaridis et Aristeae[62]), de quibus nihil praeter nomen nobis innotuit. Obscurior etiam est Dromocridae aut Democriti memoria, apud Fulgentium, myth. II, 17, ubi eius Theogonia citatur, et Mythographum Romanum II, 107. De Pherecydis autem opere theologico, cui non inepte etiam Theogoniae nomen imponi potuit, et quod Aristoteles quasi medium inter poesin et philosophiam fuisse ait[63]), dicere nunc non placet, quum praesertim, quidquid dici a me potuerit, subtilissima Prelleri dissertatione[64]) aut occupatum aut superatum esse videam. Sed adiiciam perpauca de iis carminibus, quae erant de deorum cum Titanibus certamine, quod argumentum quantopere cum Theogonia coniunctum fuerit, res ipsa et Hesiodei carminis comparatio ostendit. Ac de Musaei quidem et Thamyrae Titanomachiis iam supra dictum est. De Eumeli aut Arctini Titanomachia quidquid compertum est, commemorarunt qui de cyclo epico disputarunt, quae

bula, nisi fallor, alumnum tantum deae Lunae leonem fecerat: lapsus autem ille fingi non potuit ante quam luna terrae similis esse et animalibus inhabitari credita est, quae opinio inde a Thalete nonnullis, maxime Pythagoreis, placuit, plerisque tamen longe aliter statuentibus. Profitentur autem eam etiam Orphici, apud Lobeck. p. 499. Conf. de ceteris Plut. plac. phil. II, 30. Stobae. ecl. phys. 1, 27 p. 550 et quae citavit Forbiger geogr. ant. 1 p. 503 sqq.
54) Schol. Pind. Ol. VII, 24.
55) Schol. Theocrit. I, 3.
56) Schol. Apoll. Rh. IV, 57.
57) Id. ad III, 242.
58) Id. ad II, 1123.
59) Schol. Pind. Ol. 1, 127.
60) Schol. Eurip. Phoen. 13.
61) Diog. Laert. 1, 119. Cf. Boeckh. ad Pindar. explic. p. 169.
62) Vid. Suidas in *Ἄβαρις* et *Ἀριστέας*.
63) Metaphys. XIV, 4.
64) In Museo Rhenano ann. 1845. III p. 377.

compilare nihil opus est. Non improbabiliter huc refertur, quod ex Titanomachia, sed sine auctoris nomine, memoratur in Crameri Anecdotis, 1 p. 75: Αἰθέρος υἱὸς ὁ Οὐρανός, ὡς ὁ τὴν Τιτανομαχίαν γράψας. Aetheris et Diei filius Coelus est etiam apud Hyginum pr. p. 2 Munck.: iisdem parentibus in Hesiodeo quodam carmine Βρότος natus esse dicebatur, humani generis, ut videtur, primigenius[65]), fueruntque etiam qui Iovi Aethera patrem darent[66]). A multis autem Aether et Uranus promiscue dicuntur. — Ex eodem Eumeli sive Arctini carmine etiam hi versus esse videntur, quos ex Titanomachia, sine auctoris nomine, Clemens Alexandrinus affert, Strom. 1 p. 361, de Chirone:

εἰς δὲ δικαιοσύνην θνητῶν γένος ἤγαγε, δείξας
ὅρκον καὶ θυσίας ἱλαρὰς καὶ σχήματ' Ὀλύμπου.

unde probabile fit, etiam apud scholiastam Apollonii, 1, 554, ubi de Chironis natalibus citatur ὁ τὴν Γιγαντομαχίαν ποιήσας, scribendum esse ὁ τὴν Τιτανομαχίαν ποιήσας[67]). — Citatur item Titanomachia simpliciter in schol. Venet. ad Il. XXIII, 295, de quattuor Solis equis, duobus maribus totidemque feminis, idque ipsum paullo plenius, commemoratis etiam equorum nominibus, ex Eumelo narrat Hyginus fab. 183, quod non video cur Marckscheffelius p. 397 ad Corinthiaca quam ad Titanomachiam referre maluerit.

Finem faciam in obscurissima unius poetae memoria, cuius aut Titanomachiam aut fortasse Gigantomachiam fuisse tabula Borgiana docet, ab Heerenio in Bibliotheca antiqu. litt. et art. fasc. IV publicata. Leguntur enim ibi haec: — — μαχίας οὐχ ἣν Τέλεσις ὁ Μηθυμναῖος. — Heerenius, insolentiore nominis forma offensus, Telesten verius esse arbitratur. Atqui Telesis ex Telesia decurtatum est, ut e Sosia Sosis, e Nicia Nicis, e Lysia Lysis, ex Eryxia Eryxis, aliaque eius generis multa, de quibus vid. quae diximus in comm. ad Isaeum p. 274. Cf. C. Keil. specim. onomatol. p. 79. Ahrens de dial. dor. p. 233. 570. Franz. Elem. epigr. gr. p. 248.

Scrib. Gryphiswaldiae a. d. V. Id. Iul. MDCCCXLIX.

---

65) Etymol. M. p. 215, 37.
66) Vid. Cicero de N. D. III, 21. ibiq. Davis. et Creuz.
67) Cf. Marckscheffel. Hesiodi, Eumeli etc. fragmm. p. 72.

I) SCHOLAE THEOLOGORUM.

1) PROFESSORUM ORDINARIORUM.

Dr. I. G. L. KOSEGARTEN, p. p. o. dec.

I) Publice 1) introductionem historico-criticam in libros Veteris Foederis quater per hebd. hora XI; 2) elementa linguae arabicae bis per hebd. hora II exponet. — II) Privatim psalmos interpretabitur quater per hebd. hora II. — III) Exercitationes hebraeas seminarii theologici die Saturni hora V moderabitur.

Dr. A. TH. F. SCHIRMER, p. p. o.

I) Publice evangelium Iohannis interpretabitur quinquies per hebd. hora X. — II) Privatim theologiam practicam docebit quater per hebd. hora IX.

Dr. C. A. T. VOGT, p. p. o.

I) Publice 1) historiam dogmatum narrare perget bis per hebd.; 2) progymnasmata homiletica diriget die Merc. h. III et IV. — II) Privatim dogmaticen evangelicam tradet quinquies h. X. — III) Seminarii theologici sodales in N. T. interpretando exercebit d. Martis hora VI.

Dr. C. G. SEMISCH, p. p. o.

I) Publice 1) vitam Iesu atque Apostolorum enarrabit semel per hebd. hora definienda; 2) spem Messianam in V. T. traditam describet, eosque locos, qui prae caeteris eam tractant, explicabit bis per hebd. h. def. — II) Privatim historiae ecclesiasticae partem secundam enarrabit quinquies per hebd. hora IX. — III) Exercitationes seminarii theologici historicas moderabitur die Veneris hor. IV et V.

2) PROFESSORUM EXTRAORDINARIORUM.

Lic. A. H. BAIER, p. p. e.

I) Publice 1) theologiam fundamentalem, sive principia theologiae tradet bis per hebd. h. XI; 2) de natura atque origine peccati disseret die Saturni hor. X. — II) Privatim symbolicen docebit quater per hebd. h. XI. — III) Praeterea seminarii theologici exercitationes dogmaticas moderabitur die Mercur. h. V et VI.

Lic. G. GASS, p. p. e.

I) Publice 1) epistolam Pauli ad Romanos interpretabitur ter per hebd. hora VIII; 2) de ecclesiarum evangelicarum unione, quae dicitur, eiusque historia disseret semel per hebd. hor. postmodum definienda. — II) Privatim 1) theologiam biblicam Novi Testamenti docebit ter per hebd. h. VIII; 2) res patristicas tractabit bis per hebd. hora III.

II) SCHOLAE IURISCONSULTORUM.

PROFESSORUM ORDINARIORUM.

Dr. J. G. PLANCK, p. p. o. dec.

Privatim iudiciorum privatorum ordinem quater per hebd. hora II et die Saturni hor. IX tradet.

Dr. F. A. NIEMEYER, p. p. o.

I) Publice examinatorium de iure institutionum offert die Saturni h. X. — II) Privatim 1) institutiones iuris romani quinquies per hebd. hora X; 2) historiam et antiquitates iuris romani quinquies per hebd. h. XI et die Mercurii h. X tradet.

Dr. A. F. BARKOW, p. p. o. rector.

I) Publice Domitii Ulpiani fragmentorum titulum XIX interpretabitur. — II) Privatim 1) de hereditatibus, legatis et fideicommissis quater per hebd. hora VIII disseret; 2) ius criminale quater per hebd. hora IX docebit.

Dr. G. BESELER, p. p. o.

I) Publice institutiones iuris publici germanici tradet die Saturni h. X et XI. — II) Privatim historiam imperii et iuris germanici narrabit quinquies per hebd. h. IV.

Dr. C. TH. PÜTTER, p. p. o.

I) Publice de iure matrimonii disputabit bis per hebd. horis commodis. — II) Privatim 1) encyclopaediam et methodologiam iuris tradet quinis per hebd. lectionibus h. XI, secuturus librum suum („Inbegriff der Rechtswissenschaft, Berlin 1846"); 2) ius gentium, praemissa eius historia, quinquies per hebd. docebit hora III.

Dr. A. SCHMIDT, p. p. o.

I) Publice doctrinam possessionis die Veneris hora X tradet. — II) Privatim ius pandectarum ex ordine libri, qui inscribitur „Pandecten von G. F. Puchta," quinquies per hebd. hora IX et quater hora X docebit.

III) SCHOLAE MEDICORUM.

1) PROFESSORUM ORDINARIORUM

Dr. F. A. G. BERNDT, p. p. o. pro dec.

I) Publice operationes obstetricias moderabitur die Saturni h. VIII. — II) Privatim 1) pathologiam et therapiam specialem quinquies p. hebd. h. VIII tradet; 2) exercitationes clinico-medicas quotidie hora IX et X moderari perget; 3) exercitationes clinico-obstetricias in instituto clinico-obstetricio diriget.

Dr. C. A. S. SCHULTZE, p. p. o.

I) Publice examinatorium anatomico-physiologicum, latino sermone habendum, moderabitur horis definiendis. — II) Privatim 1) anatomiam corporis humani sexies per hebd. h. X docebit; 2) exercitationes anatomico-practicas sexies per hebd. hor. I, II et III moderabitur.

Scholae Professoris chirurgiae et Professoris medicinae theoreticae, de chirurgia, de cursu operationum chirurgicarum, de exercitationibus clinico-chirurgicis et ophthalmiatricis, de pathologia generali et de materia medica in tabula publica indicabuntur.

2) PROFESSORIS EXTRAORDINARII.

Dr. F. LAURER, p. p. e.

I) Publice syndesmologiam die Saturni h. VIII tradet. — II) Privatim osteologiam diebus Mercurii et Iovis h. VIII docebit.

3) PRIVATIM DOCENTIUM.

Dr. C. EICHSTEDT, priv. doc.

I) Publice de morbis cutis, exceptis febribus exanthematicis, disseret dieb. Lunae et Iovis hora II. — II) Privatim morbos organorum pectoris, additis exercitationibus ad indaganda signa physicalia, exponet diebus Martis, Mercurii et Veneris h. II.

Dr. H. GLUBRECHT, priv. doc.

Privatim medicinam forensem tradet diebus Lunae, Martis, Iovis et Veneris h. V.

IV) SCHOLAE PHILOSOPHORUM.

1) PROFESSORUM ORDINARIORUM.

Dr. F. G. BARTHOLD, p. p. o. dec.

I) Publice historiae medii aevi partem priorem quater per hebd. hora III tradet. — II) Privatim res per Europam ab a. 1799 usque ad a. 1815 gestas quater per hebd. hora IV enarrabit.

Dr. G. S. TILLBERG, p. p. o.

I) Publice 1) algebram diebus Lunae, Martis, Iovis et Vener. hora XI; 2) physicam, eamque praecipue partem, quae de ponderabilibus agit, experimentis necessariis illustratam, praeeunte Eisenlohr (Lehrbuch der Physik), diebus Mercurii et Saturni h. XI; 3) astronomiam popularem, cum astrognosia conjunctam, diebus Lunae et Iovis hora II docebit. — II) Privatim staticam et mechanicam, aut aliam matheseos purae vel applicatae partem horis adhuc definiendis tradet.

Dr. C. F. HORNSCHUCH, p. p. o.

I) Publice historiam naturalem universalem tradet quinquies per hebd. h. IX. — II) Privatim zoologiam universalem docebit quater per hebd. h. XI.

Dr. G. F. SCHOEMANN, p. p. o.

I) Publice Trinummum Plautinam tractabit cum seminarii philologici sodalibus dieb. Mercurii et Sat. h. XI. — II) Privatim 1) Plutarchi vitam Solonis interpretabitur iisdem diebus h. IX; 2) encyclopaediam philologicam tradet dieb. Lunae, Martis, Iovis et Veneris hor. IX.

Dr. E. STIEDENROTH, p. p. o.

I) Publice metaphysicen docebit bis per hebd. — II) Privatim logicen exponet quater per hebd. h. IV.

Dr. IOH. ERICHSON, p. p. o.

I) Publice theodicaeae problemata excutiet. — II) Privatim 1) aestheticen dieb. Lunae, Martis, Iovis et Veneris hora III; 2) logicen et metaphysices elementa dieb. Lunae, Martis, Iovis et Veneris h. V tradet.

Dr. I. A. GRUNERT, p. p. o.

I) Publice calculum differentialem docebit diebus Lunae, Martis, Iovis et Veneris hor. X. — II) Privatim 1) mechanicam analyticam iisdem dieb. hora XI tradet; 2) exercitationes societatis mathematicae moderari perget die Mercurii horis II et III.

Dr. F. L. HUENEFELD, p. p. o.

I) Publice chemiae historiam et introductionem in chemiam theoretico-practicam dieb. Martis et Veneris hora II exponet. — II) Privatim 1) mineralogiam dieb. Mercurii et Saturni h. II tradet; 2) chemiam organicam (chemiae theoretico-practicae partem alteram) diebus Lunae et Iovis h. II docebit.

Dr. E. BAUMSTARK, p. p. o.

I) Publice politiam securitatis docebit die Iovis horis IV et V. — II) Privatim oeconomiam nationalem tradet diebus Lun. et Martis hora IV et V.

Dr. C. ST. MATTHIES, p. p. o.

I) Publice veteris philosophiae historiam quater per hebd. h. IX enarrabit. — II) Privatim philosophiam iuris et politicen quater per hebd. hora VIII tradet.

Dr. A. HOEFER, p. p. o.

I) Publice elementa linguae sanscriticae aut prâcriticae ter per hebd. docebit. — II) Privatim 1) grammaticae latinae partes I et II (Lautlehre u. Wortbildungslehre) ratione historico-analytica pertractabit ter per hebd.; 2) historiam literaturae veteris germanicae

enarrabit et Wackernagelii Anthologiam explicabit quater per hebd. — III) Privatissime scholas offert anglicas.

Dr. C. L. URLICHS, p. p. o.

I) Publice seminarii philologici sodalibus Theognidis carmina interpretanda proponet bis per hebd. hora XI. — II) Privatim 1) Aristotelis politica explicabit bis per hebd. h. XI; 2) antiquitates graecas tradet quinquies h. X. — III) Privatissime, sed gratis, societatis archaeologicae exercitationes moderabitur semel per hebd. h. X.

2) PROFESSORUM EXTRAORDINARIORUM.

Dr. I. FLORELLO, p. p. e.

I) Publice 1) Ciceronem de natura deorum, vel Lactantium de sapientia vera et falsa dieb. Mercurii et Saturni h. X interpretabitur; 2) disputationes de gravissimis in philosophia religionis momentis hora audituris commoda moderabitur. — II) Privatim exercitia stili bene latini dieb. Lun. et Iov. h. III instituet. — III) Privatissime historiam literarum diebus Mart. et Vener. h. X tradet.

Dr. C. A. HASERT, p. p. e.

I) Publice artem pueros instituendi docebit ter per hebd. h. XI. — II) Privatim 1) anthropologiam ad principia paedagogices et artis pueros instituendi perpetuo spectantem tradet bis per hebd. hor. XI; 2) societatis paedagogicae studia moderari perget.

Dr. F. SCHULZE, p. p. e.

I) Publice scientiam rei metallicae et salariae tradet die Lunae horis I et II. — II) Privatim chemiam organicam docebit et exercitationes zoochemicas instituet, die Merc. h. I et II.

Dr. F. C. O. DE FEILITZSCH, p. p. e.

I) Publice matheseos elementa binis p. hebd. scholis h. XI diebus Merc. et Sat. tradet. — II) Privatim 1) physicae experimentalis universalis partem alteram ter per hebd. h. IX docebit; 2) de electricitate, magnetismo et galvanismo capita selecta ter per hebd. hora IX exponet.

Dr. I. MÜNTER, p. p. e.

I) Publice physiologiam plantarum die Veneris h. II et III docebit et observationibus microscopicis illustrabit. — II) Privatim de bromatologia seu de plantis esculentis et potulentis die Mercurii h. II et III disseret.

ARTIUM MAGISTRI.

G. TITEL artem delineandi publice tradet diebus Mercurii et Saturni horis II et III.
G. WOEHLER musicam ejusque theoriam docebit et societatis musicae exercitationes moderabitur.
H. PETERS cantum, usui sacro aptatum, theologiae studiosos docebit bis per hebd.
C. DONATH, artis equestris magister, in hippodromo academico modos equitandi tradet.

INSTITUTA PUBLICA.

Bibliotheca academica, cui praesunt SCHOEMANN, Prof., et GASS, Prof., diebus Lunae, Martis, Iovis et Veneris hora XI, diebus Mercurii et Saturni horis II et III studiosis patebit.
Museum literarium curat RECTOR, adiutore UNIVERSITATIS SECRETARIO.
Seminarii theologici exercitationes reguntur ab ORDINE THEOLOGORUM.
Societatis homiletico-catecheticae studia ac labores moderabitur VOGT, Prof.

Theatrum anatomicum agitat SCHULTZE, Prof., eique adiutor est LAURER, Prof., qui Prosectoris munere fungitur.
Museum anatomicum administrat SCHULTZE, Prof.
Instituti clinici medici curam habet BERNDT, Prof., Adiutore FINELIO, Dre.
Instituti clinici chirurgici et ophthalmiatrici PROF. CHIRURGIAE eiusque Adiutor EICHSTEDT, Dr.
Instituti obstetricii BERNDT, Prof., Adiutore FINELIO, Dre.
Instrumenta, quae ad artes mathematicas et ad physicen pertinent, item formarum oeconomicarum et technologicarum collectiones custodit TILLBERG, Prof.
Instrumenta astronomica custodit GRUNERT, Prof.
Museum zoologicum curant HORNSCHUCH, Prof., CREPLIN, Dr., Adiutor, et SCHILLING, Dr., Conservator.
Hortum botanicum HORNSCHUCH, Prof., DOTZAUER, Inspector.
Museo mineralogico praepositus est HUENEFELD, Prof.
Institutum chemicum moderabitur HUENEFELD, Prof.
Societatis philologicae sodalibus scriptores utriusque linguae interpretandos proponet ceterasque exercitationes ex more moderari perget SCHOEMANN, Prof., et URLICHS, Prof.
Societatis archaeologicae studia moderari perget URLICHS, Prof.
Societatis mathematicae exercitationes moderari perget GRUNERT, Prof.
Societatis paedagogicae studia moderabitur HASERT, Prof.

SCHOLAE

IN

ACADEMIA CAMERALI ET GEORGICA HILDENSI

HABENDAE.

1) Introductionem in studia academica tradet Dr. BAUMSTARK, Prof. et Director, die Saturni horis IV et V ineunte semestre.

2) Oeconomiam nationalem docebit IDEM diebus Mercurii et Saturni hor. IV et V.

3) Capita selecta politiae politico-oeconomicae tradet IDEM die Veneris hor. IV et V.

4) Rerum rusticarum historiam tradet Dr. SEGNITZ die Martis hor. V.

5) De statice etiamque ordine circuitus stirpium in agricultura adhibendo disseret IDEM die Iovis hor. V.

6) De argrorum stirpiumque cura in genere disseret IDEM die Lunae hor. IV ca. V et die Iovis hor. IV.

7) Equorum curam docebit Dr. HAUBNER, Prof., dimidia parte altera semestris dieb. Lunae, Martis, Iovis et Veneris hor. IX.

8) De cura ovilli disseret O. ROHDE, rer. rust. acad. Inspector, die Mercurii hor. II et III.

9) De bubuli cura exponet IDEM die Saturni hor. X et XI.

10) De tabulis accepti et expensi, in agricultura recte instituendis, Dr. SEGNITZ die Martis hor. IV disseret.

11) Exercitationes in computationibus rerum, quae ad rem rusticam pertinent, et conversatorium moderabitur IDEM die Veneris hor. IV et V.

12) Introductionem encyclopaedicam in rei saltuariae studium tradet Dr. GREBE, Magister rei saltuariae, die Veneris hor. II et III.

13) Culturam hortorum, imprimis olitoriorum, docebit JUEHLKE, Hort. acad., die Mercurii hor. X et XI.

14) Technologiam oeconomicam, adiunctis demonstrationibus, ipsis in officinis technico-oeconomicis academiae instituendis, docebit Dr. SCHULZE, Professor, die Iovis hor. X et XI et die Veneris hor. IX.

15) Anatomiam animalium domesticorum docebit Dr. HAUBNER, Prof., parte priore semestris dieb. Lunae, Martis, Iovis et Veneris hora IX.

16) Curam valetudinis animalium domesticorum docebit IDEM diebus Lunae, Martis et Iovis hor. VIII.

17) De arte soleas ferreas equis affigendi disseret IDEM die Veneris hor. VIII.

18) Chemiae experimentalis et ad agriculturam spectantis partem priorem tradet Dr. SCHULZE, Prof., die Martis hora X et XI et die Veneris hor. XI.

19) Climatologiam et meteorologiam, praemissa doctrina de calore, docebit IDEM die Saturni hor. II et III.

20) Anatomiam et physiologiam plantarum docebit Dr. MÜNTER, Prof., die Lunae hora X et XI.

21) Stirpes rusticas herbasque iisdem inimicas descripturus est IDEM die Saturni hor. VIII et IX.

22) De mineralogia et geognosia exponet IDEM die Mercurii hor. VIII et IX.

23) De constructione aedificiorum oeconomicorum et de impensarum in ea faciendarum aestimatione disseret Dr. MENZEL, Prof., dieb. Lunae et Iov. hor. II et III.

24) De viarum constructione ac cura et de substructionibus in aqua faciendis, quatenus ad oeconomiam rusticam pertinent, disseret IDEM dieb. et horis iisdem dimidia parte altera semestris.

25) Mechanicen et machinarum constructionem exponet Dr. GRUNERT, Prof., die Martis hor. II et III.

26) Stereometriam practicam, trigonometriam planam et arithmetices capita selecta docebit IDEM die Iovis hor. II et III.

27) Introductionem encyclopaedicam in ius georgicum tradet Dr. BESELER, Prof., die Mercurii hor. X et XI.

SCHOLAE INDICE HORARIO DESCRIPTAE.

HOR.	THEOLOGICAE.	IURIDICAE.	MEDICAE.	PHILOSOPHICAE.
VIII.	Epistola ad Roman. ter. Theologia biblica Nov. Foed. ter.	De hered. legat. et fideicomm. quat.	Osteologia bis. Syndesmologia semel. Pathologia et therapia specialis quinquies. Operationes obst. sem.	Philosophia iur. et politica quater.
IX.	Theologia pract. quat. Historia eccles. quinquies.	Pandectae quinqu. Ius criminale quat. Iud. priv. ordo sem.	Exercitation. clinico-medicae quotidie.	Veteris philosophiae historia quater. Historia natur. univers. quinquies. Physica experiment. ter. De electricitate, magnetismo et galvanismo ter. Plutarchi Solon bis. Encyclopaedia philolog. quater.
X.	Evangel. Iohannis quinquies. Dogmatice evangelica quinquies. De peccato semel.	Hist. iur. rom. sem. Institutiones iur. rom. quinquies. Examinatorium de iur. inst. semel. Pandectae quater. Doctr. possessionis semel. Instit. iur. publ. germ. semel.	Anatomia corporis humani sexies. Exercitat. clin. medicae quotidie. Exercitation. clinico-chirurg. et ophthal. quotidie.	Antiquitat. graec. quinquies. Cicero de natura deorum vel Lanctantius bis. Literarum histor. bis. Calculus differentialis. quater. Societas archaeol. sem.
XI.	Introductio in Vet. Test. quater. Symbolice quater. Theolog. fundament. bis.	Encyclopaedia iuris quinquies. Histor. iur. roman. quinquies. Instit. iur. publ. germ. semel.	Exercitation. clinico-chirurg. et ophth. quotidie.	Anthropologia bis. Aristotelis politic. bis. Carmina Theognid. bis. Plauti Trinummus bis. Algebra quater. Mechanic. analyt. quater. Zoologia univers. quat. Ars pueros instituendi ter. Matheseos elementa bis. Physic. experiment. bis.
I.			Exercitat. anatomico-practicae sexies.	Chem. organ. semel. Scient. rei metall. sem.
II.	Psalmi quater.	Iudic. privat. ordo quater.	Exercitat. anatomico-practicae sexies. De morbis cutis bis. De morbis organorum pectoris ter.	Elem. ling. arab. bis. Astronomia popular. et astrognosia bis. Exercitat. mathem. semel. Historia chem. bis. Mineralogia bis. Chemia organ. sem. Item Chem. organ. bis. Physiol. plantar. semel. Bromatologia semel. Scient. rei metall. sem.

SCHOLAE INDICE HORARIO DESCRIPTAE.

HOR.	THEOLOGICAE.	IURIDICAE.	MEDICAE.	PHILOSOPHICAE.
III.	Res patristicae bis. Progymnasm. homil. semel.	Ius gentium quinq.	Exercitation. anatom. practicae sexies.	Exercitat. math. sem. Aesthetica quater. Exercitia stili latini bis. Histor. medii aevi quat. Physiologia plant. sem. Bromatologia semel.
IV.	Progymnasm. homil. semel. Exercitationes historicae semel.	Hist. imp. et iuris german. quinqu.		Logica quater. Historia recentior quat. Politia securitatis sem. Oeconomia nation. bis.
V.	Exercitationes hebr. semel. Exercit. histor. semel. Exercitationes dogmaticae semel.		Medicina forensis quater.	Logica et Metaphysic. quater. Polit. securitatis semel. Oeconom. national. bis.
VI.	Exercit. exeget. sem. Exercit. dogmat sem.			
HORIS DEFINIENDIS.	Historia dogmatum bis. Vita Iesu semel. De spe Messian. bis. De unione eccles. semel.	De iure matrimon. bis. Interpretatio Ulpiani semel.	Examinator. anatomico-physiologicum. Pathologia generalis. Materia medica. Chirurgia. Cursus operationum chirurgicarum. Exercit.clin.obstetric.	Statica, Mechanic. Disputationes de gravissim. in philos. religion. moment. Elem. ling. sanscr. ter. Gramm. latina ter. Historia literat. vet.germanic. quater. Scholae anglic. Theodicaeae problemat. Metaphysic. bis. Exercit. paedagogic.